

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De oorlog online: geschiedenis 2.0

van Selm, M.

Publication date

2012

Document Version

Author accepted manuscript

Published in

Transparant

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Selm, M. (2012). De oorlog online: geschiedenis 2.0. *Transparant*, 23(2), 26-27.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Geschiedenis 2.0: De oorlog online

Mariëtte van Selm

Eén van de bekendste beschrijvingen van de Tweede Wereldoorlog in Nederland is het 14-delige standaardwerk *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* van dr. Loe de Jong (1914-2005). Het eerste deel verscheen in 1969, het laatste in 1991. Sinds eind vorig jaar is de moeilijk verkrijgbare wetenschappelijke editie – die in een veel kleinere oplage verscheen dan de in gekleurde omslagen gestoken publieksuitgave – digitaal te raadplegen via de website [1] van het Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (bij velen beter bekend onder de afkorting van zijn oude naam: NIOD).

Op het werk van De Jong zijn vele publicaties over de Tweede Wereldoorlog gevolgd, niet in de laatste plaats op internet. Vonden aanvankelijk teksten en foto's hun weg naar websites, inmiddels maakt de techniek het mogelijk om op een website bijna letterlijk 'in' de oorlog te duiken. Een goed voorbeeld daarvan zijn de tentoonstellingen op Tweedewereldoorlog.nl [2], een website onder auspiciën van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. De tentoonstelling 'De eerste 5 dagen' brengt de websitebezoeker in een huiskamer waar de geluiden van het luchtalarm en het luchtafweergeschut te horen zijn. Via de radio kan geluisterd worden naar de uitzendingen uit mei 1940, op tafel liggen de kranten met oorlogsnieuws, en een muisklik op een portret aan de muur start het verhaal van een ooggetuige.

In het Scholtenhuis, een statig pand aan de Grote Markt in Groningen, was tijdens de oorlog één van de zes Nederlandse hoofdkwartieren van de *Sicherheitsdienst* en de *Sicherheitspolizei* gevestigd. Honderden verzetsstrijders werden er verhoord, mishandeld en gemarteld. In 2009 werd onder eindverantwoordelijkheid van het Oorlogs- en Verzetscentrum Groningen een driedimensionale reconstructie [3] van het in 1945 verwoeste gebouw gemaakt. Websitebezoekers kunnen door het pand 'wandelen' en zich aan de hand van interviews, foto's en film een beeld vormen van wat zich tijdens de oorlog in het pand heeft afgespeeld. In 2009 won de website zeer verdiend de Geschiedenis Online Prijs, een prijs die jaarlijks wordt uitgereikt aan de beste historische website van dat jaar.

In 2010 ging de prijs naar een soortgelijke website: Het Achterhuis Online [4], gemaakt in opdracht van de Anne Frank Stichting om mensen wereldwijd de gelegenheid te geven de onderduikplek van de gezinnen Frank en Van Pels te bezoeken. Voor de website zijn foto's gebruikt waarop het

Achterhuis te zien is zoals het tijdens de onderduik was ingericht. Tijdens de virtuele wandeling door het huis – in Annes woorden: “een labyrint van gangen, trappen en kamertjes” – kunnen bezoekers luisteren naar passages uit Annes dagboek, wordt verteld over de kamers en voorwerpen op de foto's, en komen de helpers aan het woord.

Ook plattegronden kunnen een goede kapstok zijn voor het inzichtelijk maken van (de gevolgen van) oorlog. Op de website Rotterdam 40-45 [5] van het Gemeentearchief Rotterdam kunnen bezoekers een virtuele tocht maken langs de brandgrens: de grens van dat deel van de Rotterdamse binnenstad dat tijdens een Duits bombardement op 14 mei 1940 werd verwoest. Op een hedendaagse luchtfoto van de stad is de brandgrens aangegeven. Over de foto zijn een kaart met bominslagen en een luchtfoto van het verwoeste gebied te projecteren. Icoontjes geven aan van welke panden of straten amateurvideo's uit de oorlog en hedendaagse foto's te zien zijn, terwijl ooggetuigen vertellen wat zij in die meidagen op bepaalde plekken in de stad hebben zien gebeuren.

Op de website Indische Kamparchieven [6], in 2010 door het NIOD gelanceerd, zijn kaarten ook een belangrijk middel. De website opent met een kaart van Nederlands-Indië. Een klik op één van de eilanden opent een kaart uit de collectie van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT), waarop aangegeven is in welke plaatsen tijdens en vlak na de Japanse bezetting van Indië internerings- en opvangkampen gevestigd waren. Markeringen op de kaart brengen bezoekers naar informatie over een kamp, waaronder een plattegrond en – indien beschikbaar – foto's en tekeningen uit de collecties van het NIOD en het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV). Nakomelingen van geïnterneerden kunnen zich via deze website een beeld vormen van een periode uit het leven van hun (groot)ouders waarover die zelf vaak niet wilden praten.

Dit zijn maar vijf van de vele, vele websites over de Tweede Wereldoorlog. Het is bijzonder eenvoudig om door de bomen het bos niet meer te zien. Dat beseften instellingen en organisaties die zich met de oorlog bezighouden ook. Zij hebben zich daarom, geholpen door het subsidieprogramma Erfgoed van de Oorlog van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS, 2007-2010), de afgelopen jaren gericht op het maken van overzichtswbsites.

Zo kwamen onder meer de Wegwijzer Archieven WO2 [7] en de Onderzoeksgids Oorlogsgetroffenen WO2 [8] tot stand. Eerstgenoemde website wijst de weg naar archieven en collecties bij Nederlandse archiefinstellingen met betrekking tot het nationaalsocialisme en de Tweede Wereldoorlog in Nederland, Nederlands-Indië, Suriname en de Nederlandse Antillen. De tweede richt zich op de nasleep van de Tweede Wereldoorlog en brengt de archieven in kaart van organisaties en personen die betrokken waren bij de terugkeer, opvang en naoorlogse positie van oorlogsgetroffenen.

Beide websites staan, met Tweedewereldoorlog.nl, Indischekamparchieven.nl en andere, op de nominatie voor aansluiting bij Oorlogsbronnen.nl [9]. Dat moet dé toegang worden tot Nederlandse oorlogskranten, propagandadrukwerk, pamfletten, kamptekeningen, oorlogsdagboeken, foto's, filmopnamen en interviews. Ondertussen wordt ook over de grenzen samengewerkt. In 2014 moet het eindresultaat van het project European Holocaust Research Infrastructure (EHRI) er zijn: een website [10] die toegang geeft tot archiefcollecties over de Holocaust in Europa en Israël en die collecties in hun onderlinge samenhang presenteert. In het EHRI-consortium zijn 20 instellingen uit Europa en Israël verenigd. Coördinator van zowel Oorlogsbronnen.nl als EHRI is het NIOD, het instituut dat in 1945 zijn leven begon als Rijksbureau voor Oorlogsdocumentatie onder dr. Loe de Jong.

- [1] Het Koninkrijk der Nederlanden <http://www.niod.knaw.nl/koninkrijk/>
- [2] Tweedewereldoorlog.nl <http://www.tweedewereldoorlog.nl/tentoonstellingen>
- [3] Het Scholtenhuis <http://www.scholtenhuis.nl/>
- [4] Het Achterhuis Online <http://www.annefrank.org/nl/Subsites/Home/>
- [5] Brandgrens <http://www.rotterdam4045.nl/>
- [6] Indische Kamparchieven <http://www.indischekamparchieven.nl/>
- [7] Wegwijzer Archieven WO2 <http://archievenwo2.nl/>
- [8] Onderzoeksgids Oorlogsgetroffenen WO2 <http://www.oorlogsgetroffenen.nl/>
- [9] Netwerk Oorlogsbronnen <http://oorlogsbronnen.nl/>
- [10] EHRI <http://www.ehri-project.eu/>